

МИЛОШ ВУЧЕВИЋ

РЕЧ ИЗАСЛАНИКА ПРЕДСЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Ваша светости,
Поштовани председниче Матице српске,
Уважени академици,
Драги пријатељи Матице српске,
Даме и господо,

Две стотине година. Два stoleћа сабраног трајања бурне и страдалне историје једног народа који је сведочио, и у историју испраћао државе, царства и идеологије и ипак опстајао. Народа који је из плодносно енергије љубави према сопственом идентитету изродио своју Матицу српску. Матицу која је рођена у трећој деценији XIX века у Пешти, ван граница тадашње српске државе, али на самом исходишту српске духовности тог времена. Матицу, која је у том одсудном историјском часу била огњиште и дом свих Срба, чак и када једног заједничког државног крова над свима нама није било и која је била духовни простор саборовања у времену расејања. Матицу која је мирно, достојанствено и постојано у историју испратила Аустријско царство, Аустроугарску монархију, Краљевину СХС, Краљевину Југославију, ФНРЈ, СФРЈ, Савезну Републику Југославију, Државну Заједницу Србије и Црне Горе и која је дочекала стварности Републике Србије, у чије је онтолошке темеље уливена. Дочекала је своју Србију. Све је то српски народ преживео и надживео, управо зато што је имао своју Матицу и зато што је знао и веровао да је припадност том народу од Бога благослов, ако верујеш и волиш оно што јеси. Стога данашњом свечаном академијом наша генерација не обележава тек два stoleћа историјског трајања институције која нас је сабрала,

већ два пуна века истрајности једног народа да сачува самога себе, у свим околностима.

Матица је зато српска, увек и заувек последњи бедем одбране онога што јесмо и што својеволјно бирамо да будемо. Бедем иза којег нема резервног положаја, иза којег не постоји друга линија одбране, из којег више нема ни Србије у духовном и идентитетском смислу, а ни српског народа као заједнице сећања и трајања. Бедем који стоји између узвишене културе сећања и профане и аутошовинистичке некултуре заборава, на коју тако бескомпромисно позива данашњи несрећни тренутак човечанства у којем је све национално и суверено прокужено.

Она је Стражар који беспошtedно чува вредности и наслеђе, али првенствено реч српску и језик српски. А уколико једном народу одузмемо аксиологију, језик и реч, одузимамо му и логику постојања. Јер на сваком почетку бејаше реч! Истина логоса није теолошка мудрост, већ онтолошка основа сваког постојања. Логос је ред у хаосу, темељ свега што јесте и што ће бити, јер је реч почетак смисла, без којег нема ни мисли ни света. Двовековна одбрана наше културе, наше књижевности, нашег језика и наше речи, браћо и сестре, одбрана је нашег света и нашег постојања! Савремена филозофија открива нам јасно да човек не мисли и не може да мисли изван језика. Човек свет не посматра, па га тек онда именује; напротив, он свет разумева управо кроз појмове којима га именује. Језиком и речима га гради, као што гради и своју свест о њему и о себи у њему. Ми смо ту реч у генетици својој, у мислима, у сећањима, у ономе што је наша суштина проговорили и спознали на српском језику. Тај језик који се српски зове, нуклеус је свега и свих нас. И баш из тог разлога сви они који би да нас сруше и униште прво нападају тај језик и српско писмо ћирилицу као суштaствено обележје наше.

Мисија Матице српске већ две стотине година је света и кључна, а то је мисија одбране речи и језика, мисија страже над логосом и свешћу српског народа! Две стотине година мисија Матице српске није културна политика већ егзистенцијална нужност. Ако нам измене појмове, изменили су нам свест; ако нам измене језик и писмо, изменили су и нас; ако изгубимо способност да именујемо, изгубили смо способност да мислимо. А онај народ који изгуби способност да мисли на своме језику и на своме писму, да то овековечава и за поколења чува кроз своју књижевност, изгубио је и способност да траје и да чува истину и слободу. А можда је изгубио и право да то чини. Зато никога и не треба да чуди што су у временима најтежих искушења управо књиге прво спаљиване, библиотеке бомбардоване, управо ћирилица забрањивана и управо

српски језик сурово и брутално затиран. Сетимо се тога ради, да је дана 25. априла 1941. године донет Закон о забрани ћирилице у такозваној Независној Држави Хрватској. И зато, даме и господо, никога и не треба да чуди што ће Матица српска увек бити прва на удару свих оних који желе да демонтирају свет у којем знамо ко смо и у коме памтимо ко морамо бити. Смита зато што је српска и зато што је матица. А још мање треба да чуди то што, баш из тих разлога, Матицу српску никада нећемо дати, па макар нас не остало више од ових 800 душа које су се у овој племенитој намери сабрале вечерас под сводове Српског народног позоришта у Српској Атини, Новом Саду. Одавде, из Новог Сада, Матица делује већ 162 године. Овде се чује звук звона Ковиљског манастира, овде је Српска гимназија, одавде је проповедао Милетић, одавде су се у небо вазнели Бачки мученици и одавде се, из овог Шанца Петроварадинског, бранила и брани Србија. Зато је напад најјачи морао увек да буде баш овде. Да нас понизи и врати на оно што су нам велике силе досудиле да буде наше Берлинским конгресом 1878. године. Да нам покажу где нам је место и која нам је улога у европској историји и култури. И само су то заборавили, да тај формат и ту улогу ми никада нисмо и никада нећемо прихватити. Нама је отаџбина вера. Нама је отаџбина сан и смисао. Нама је слобода идеал ка којем летимо!

Вечерас нам Матица српска још једном недвосмислено показује да има моћ сабирања најчеститијих међу нама. Она поново показује своју способност да од народа учини више од пуког генерацијског збира, да омогући да будемо жива заједница оних који су били, оних који јесмо и оних који ће тек бити. Да чувањем језика и културе утврди сећање и континуитет заједнице упокојених, живих и још увек нерођених, континуитет који гарантује да народ није само садашњост већ и завет прошлости и одговорност будућности. Вечерас се, даме и господо, под овим сводовима ова три времена сусрећу, јер вечерас слушамо гласове предака кроз њихове књиге и мисли, не бисмо ли припремили пут за потомке, који ће једнога дана судити о томе да ли смо ми били достојни завета Матице српске. Зато нисмо сами вечерас овде. Са нама су овде и највећи задужбинари наше Матице и њени оснивачи и часници, као што су Сава Текелија, Марија Трандафил, Платон Атанацковић, Јован Хаџић, Јосиф Миловук, Ђорђе Натошевић и други, који нису даривали овој институцији зидове, већ будућност и место где ће се столећима сабирати речи, вредности и памћење. На нама је да будемо достојни њих и да по сваку цену сачувамо кошницу српства у којој се од 1826. године непрекидно из нектара политичко-историјског искуства ствара слатки мед нашег српства.

Са нама су вечерас и они који ће тек доћи, они који још нису именовани. Они који ће једнога дана говорити српским језиком, читати *Речник* и *Лейбойис Матице српске*, књиге и текстове на своме језику и који ће сурово судити јесмо ли били достојни онога што нам је остављено и поверено. Сведочимо вечерас заједно, по ко зна који пут у два века, да је Матица српска дом саборности нашег народа који надилази тренутак и генерацију.

Нема нас овде вечерас тек 800, драги пријатељи Матице српске. Цео један народ у свим својим временима трајања стоји овде поред нас, са нама и у нама, те силином грома небеског поручује – чувајмо своју Матицу, јер без ње неће бити ни нас!

Чувајући своју реч, чувамо свој свет. Чувајући свој језик, чувамо себе и своју част. Чувајући своју Матицу, чувамо и Србију! Нека Господ услиши наше жеље да чувамо и сачувамо српство!

Живела Матица српска, живела Србија!

(Беседа изговорена на Свечаној академији „Два века Матице српске”
у Српском народном позоришту, 16. фебруара 2026. године)